

Sygn. akt III USK 156/22

POSTANOWIENIE

Dnia 23 lutego 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Józef Iwulski

w sprawie z odwołania M. P. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych
Oddziału w Gorzowie Wielkopolskim
z udziałem E. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością spółki komandytowej w W.,
L. W., D. W., K. W.
o ustalenie podlegania obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 23
lutego 2023 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w
Szczecinie
z dnia 2 grudnia 2021 r., sygn. akt III AUa 347/21,

**odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i
zasądza od odwołującej się M. P. na rzecz organu rentowego
kwotę 720 (siedemset dwadzieścia) zł tytułem zwrotu kosztów
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Decyzjami z dnia 18 i 20 grudnia 2017 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych
Oddział w Gorzowie Wielkopolskim stwierdził, że D. W. od 27 czerwca 2016 r. do 5
lipca 2017 r., K. W. od 1 kwietnia 2016 r. do 31 sierpnia 2017 r. i L. W. od 20
czerwca 2016 r. do 30 czerwca 2017 r. nie podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom:
emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu z tytułu umowy zlecenia zawartej z P.H.U.
G..

Wyrokiem z dnia 11 maja 2021 r., VI U 596/20, Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim oddalił odwołania od powyższych decyzji oraz zasądził od odwołującej się M. P. na rzecz pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Gorzowie Wielkopolskim kwotę 1.350 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Szczecinie wyrokiem z dnia 2 grudnia 2021 r., III AUa 347/21, w pkt 1. oddalił apelacje, w pkt 2 zasądził od M. P. na rzecz organu rentowego kwotę 240 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym i odstąpił od obciążenia płatnika tymi kosztami w pozostałym zakresie, w pkt 3. zasądził od E. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością spółki komandytowej w W. na rzecz organu rentowego kwotę 720 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

W skardze kasacyjnej M. P. zarzuciła naruszenie: 1. art. 58 § 1 i 2 k.c. w związku z art. 6 ust. 1 pkt 4 i art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych i art. 13 ust. 1 lit. b pkt (II) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/04 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego i art. 3531 k.c.; 2. art. 58 § 1 i art. 83 § 1 k.c.; 3. art. 58 § 1 i art. 83 § 1 k.c.; 4. art. 327¹ § 1 i 2 k.p.c. w związku z art. 378 § 1, art. 382 i art. 391 § 1 k.p.c.; 5. art. 386 § 1 k.p.c.; 6. art. 385 k.p.c.

Przyjęcie skargi do rozpoznania skarżąca uzasadniła oczywistą zasadnością skargi kasacyjnej, bowiem zaskarżone rozstrzygnięcie w sposób oczywisty narusza przepisy prawa materialnego, jak również przepisy postępowania, w stopniu mającym wpływ na treść orzeczenia. Zdaniem skarżącej Sąd drugiej instancji błędnie zakwalifikował sporne umowy jako nieważne na skutek wady określonej w art. 58 § 1 k.c. w sposób oczywiście sprzeczny z zakresem wskazanej normy, która przewiduje, że nieważne są czynności sprzeczne z ustawą albo mające na celu obejście ustawy. Sąd rozpoznający sprawę mylnie wyłożył normę prawną zawartą w art. 58 § 1 i 2 k.c., uznając, że podleganie polskiemu systemowi zabezpieczenia społecznego (czy też uzyskanie zaświadczenia A1) jest celem niezgodnym z prawem i mającym na celu obejście przepisów, podczas gdy przepisy prawa nie zabraniają osobom wykonującym pracę, także w innym kraju członkowskim,

pozostać w polskim systemie zabezpieczenia społecznego a zasada swobody umów pozwala stronom na swobodę kontraktową.

Ponadto uzasadnienie wyroku Sądu drugiej instancji wskazuje, że Sąd Apelacyjny w Szczecinie dopuszcza występowanie jednocześnie dwóch wad czynności prawnych, o których mowa w art. 58 § 1 k.c. i 83 § 1 k.c., a rozważania Sądu na temat przyczyny oddalenia apelacji pełne są sprzecznych ze sobą rozważań na temat materialnoprawnych podstaw rozstrzygnięcia, wzajemnego mieszania przesłanek nieważności wynikającej z dwóch, rozłącznych przepisów.

Mając powyższe na uwadze skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji wraz z rozstrzygnięciem o kosztach postępowania kasacyjnego; przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania oraz zasądzenie od pozwanego organu rentowego na rzecz M. P. kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pełnomocnik organu rentowego wniósł o wydanie postanowienia odmawiającego przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, oddalenie skargi kasacyjnej - w przypadku przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania oraz o zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa prawnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia w celu jej merytorycznego rozpoznania. Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia. Nie przysługuje od każdego orzeczenia sądu drugiej instancji, które nie satysfakcjonuje strony skarżącej. Wnosi się ją do Sądu Najwyższego od prawomocnego wyroku poza tokiem instancji. Jej przyjęcie do merytorycznego rozpoznania musi być uzasadnione istotnym interesem publicznym, w szczególności potrzebą dokonania wykładni przepisów, które jeszcze nie doczekały się sądowej interpretacji albo wywołują wątpliwości interpretacyjne, rozstrzygnięciem istotnych zagadnień prawnych, zwłaszcza o charakterze

precedensowym, dotychczas nierozważanych przez Sąd Najwyższy, wreszcie wyeliminowaniem orzeczeń oczywiście i rażąco wadliwych. Wniesienie skargi kasacyjnej doznaje istotnych ograniczeń, pozwalających Sądowi Najwyższemu na wstępną selekcję spraw, które będą merytorycznie rozpoznane (tzw. przedsąd).

Wymagania konstrukcyjne skargi określa art. 398⁴ § 1 i 2 k.p.c., nakładając na skarżącego między innymi obowiązek zawarcia w skardze wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania oraz jego uzasadnienia.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁴ § 2 k.p.c.) powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie (sporządzone odrębnie od uzasadnienia podstaw kasacyjnych) powinno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Sąd Najwyższy w ramach tzw. przedsądu bada tylko powołane w skardze kasacyjnej okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, a nie podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie, zaś cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty jedynie przez powołanie i uzasadnienie przez skarżącego istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto, że przesłanka oczywistej zasadności skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) spełniona jest wówczas, gdy zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, to jest bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100; z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004 nr 3, poz. 49). Musi być zatem oczywiste, że ma miejsce kwalifikowana postać naruszenia prawa, zauważalna *prima facie* przy wykorzystaniu podstawowej

wiedzy prawniczej, która przesądza o wadliwości zaskarżonego orzeczenia w stopniu nakazującym uwzględnienie skargi.

Zdaniem Sądu Najwyższego, oceniany w niniejszym postępowaniu wniosek skarżącej o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia wyżej określonych kryteriów. Choć skarżąca słusznie wskazuje na istotną dystynkcję pomiędzy pozornością czynności prawnej w rozumieniu art. 83 § 1 k.c. a obejściem ustawy w rozumieniu art. 58 § 1 k.c., to jej twierdzenia zmierzające do wykazania, że w Sąd drugiej instancji nie określił, z którego rodzaju wadą czynności prawnej mamy do czynienia, są jednak bezzasadne. Jak wynika bowiem jednoznacznie z pisemnych motywów zaskarżonego wyroku, Sąd drugiej instancji dokonał własnej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego i na tej podstawie uznał, że poczynione przez Sąd Okręgowy ustalenia faktyczne nie są wadliwe, wyjaśniając jednocześnie przyczyny niepodzielenia apelacyjnych zarzutów odnoszących się do tych ustaleń. W ramach rozważań dotyczących kwalifikacji umów cywilnoprawnych jako tytułów podlegania ubezpieczeniom społecznym, Sąd Apelacyjny przedstawił zaś jedynie poglądy Sądu Najwyższego wyrażone w jego dotychczasowym orzecznictwie odnoszące się zarówno do pozorności czynności prawnych, jak i czynności mających na celu obejście prawa oraz czynności sprzecznych z zasadami współżycia społecznego.

Oceniając sporne w sprawie umowy zlecenia zawarte przez zainteresowanych z P.H.U. G., Sąd drugiej instancji podkreślił, uwzględniając w tym zakresie ustalony w sprawie stan faktyczny, że zostały one zawarte dla pozoru w celu obejścia przepisów o podleganiu ubezpieczeniom społecznym na terenie kraju wykonywania pracy. W ocenie Sądu Apelacyjnego świadczy o tym to, że umowy te zawierane były w tym samym czasie (miały być wykonywane jednocześnie), kiedy ubezpieczeni równolegle wykonywali pracę na rzecz innego pracodawcy na terenie Belgii, z co najmniej kilkakrotnie wyższym wynagrodzeniem. Celem zawarcia spornych umów było uniknięcie obowiązków publicznoprawnych w Belgii - składek na ubezpieczenia społeczne, od realnych i faktycznych kwot przychodów, przez powiązaną z płatnikiem osobowo spółkę kapitałową, która zatrudniała ubezpieczonych do wykonywania pracy na terenie Belgii, a co za tym idzie obejście prawa.

Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę, że płatnik składek w żaden sposób nie wykazał potrzeby zatrudnienia ponad 180 osób do roznoszenia ulotek i innych materiałów promocyjnych oraz nie wyjaśnił dlaczego doszło do znaczącego podwyższenia wysokości wynagrodzenia za wykonanie bardzo prostych czynności. Z tej przyczyny Sąd uznał działania przedsiębiorcy za nieracjonalne, co miało wpływ na ocenę że zawarte umowy były fikcyjne.

Należy podkreślić, że pozorność czynności prawnej jest okolicznością faktyczną, która podlega ustaleniu przez sądy powszechne. Ustalenie to nie podlega zaś kontroli kasacyjnej w jakimkolwiek aspekcie w ramach podstawy określonej w art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 5 czerwca 2009 r., I UK 21/09, LEX nr 515699; z dnia 28 kwietnia 2010 r., II UK 334/09, LEX nr 604221; z dnia 26 stycznia 2011 r., I UK 281/10, LEX nr 786372; z dnia 23 stycznia 2012 r., II UK 93/11, LEX nr 1163333; z dnia 4 kwietnia 2014 r., II CSK 405/13, LEX nr 1480316; z dnia 6 grudnia 2016 r., II UK 439/15, LEX nr 2188634). Skarżąca może więc kwestionować jedynie prawidłowość zastosowania art. 83 k.c. w ustalonych przez sąd okolicznościach faktycznych i kwalifikację tych okoliczności w kategoriach pozorności (por. wyrok Sądu Najwyższego z 2 kwietnia 2014 r., IV CSK 399/13, LEX nr 1477453). Co już wcześniej zostało jednak podniesione, ustalenia Sądu drugiej instancji jednoznacznie wskazują, że sporne umowy zlecenia nie były realizowane, a zatem zawarcie ich było czynnością symulowaną, mającą wywołać wobec osób trzecich przeświadczenie (niezgodne z rzeczywistością), że zamiarem stron tej czynności jest wywołanie skutków prawnych, objętych treścią ich oświadczeń woli, a co za tym idzie pozorną (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 czerwca 2013 r., II PK 299/12, OSNP 2014 nr 7, poz. 100).

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy doszedł do przekonania, że skarżąca nie wykazała potrzeby poddania jej skargi kasacyjnej merytorycznemu rozpoznaniu ze względu na oczywistą zasadność tego środka zaskarżenia. Dlatego, opierając się na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., a w odniesieniu do kosztów postępowania kasacyjnego na podstawie art. 98 § 1 k.p.c., orzekł jak w sentencji postanowienia.

